

Мальчикова Д.С. Аналіз територіальних ресурсів у плануванні територій та практиці адміністративної регіоналізації / Д.С. Мальчикова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Геологія. Географія. Екологія. – Харків, 2015. – Вип. 43. – С. 129-134.

УДК 911.3

Д.С. Мальчикова, д.геогр.н., доцент

Херсонський державний університет, Україна

АНАЛІЗ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ПЛАНУВАННІ ТЕРИТОРІЙ ТА ПРАКТИЦІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ

У статті показано особливості аналізу територіальних ресурсів, інтегрального потенціалу території як основи формування схем плануванні територій регіонів, розробки стратегії регіонального розвитку, проведення адміністративної регіоналізації. Проаналізовано численні та різноманітні характеристики території, показано специфічні суспільно-географічні характеристики і особливості її використання як ресурсу. Визначено проблеми аналізу наявного природокористування в регіоні, запропоновано варіанти аналізу сумісності-несумісності різних видів природокористування на регіональному рівні (на прикладі Херсонської області). Запропоновано загальний розподіл за рівнями регіоналізації однофакторних (компонентних), багатофакторних (функціональних), комплексних (інтегральних) регіонів у теорії і практиці адміністративної регіоналізації. Обґрунтовано, що для України сильним чинником регіоналізації виступає її розмежування на історико-географічні регіони як найбільш інтегровані формування переважно вищих рівнів регіоналізації країни.

Ключові слова: територія, територіальні ресурси, регіональний розвиток, природокористування, планування територій, адміністративна регіоналізація.

Дарья Мальчикова. Анализ территориальных ресурсов в планировании территорий и практике административной регионализации. В статье показаны особенности анализа территориальных ресурсов, интегрального потенциала территории как основы формирования схем планирования территории регионов, разработки стратегии регионального развития, проведения административной регионализации. Проанализированы многочисленные и разнообразные характеристики территории, показаны специфические общественно-географические характеристики и особенности ее использования в качестве ресурса. Определены проблемы анализа имеющегося природопользования в регионе, предложены варианты анализа совместимости-несовместимости различных видов природопользования на региональном уровне (на примере Херсонской области). Предложено общее распределение по уровням регионализации однофакторных (компонентных), многофакторных (функциональных), комплексных (интегральных) регионов в теории и практике административной регионализации. Обосновано, что для Украины ведущим фактором регионализации выступает ее разграничение на историко-географические регионы как наиболее интегрированные формирования преимущественно высших уровней регионализации страны.

Ключевые слова: территория, территориальные ресурсы, региональное развитие, природопользование, планирование территорий, административная регионализация.

Daria Malchykova. Analysis of territorial resources in territorial planning and administrative regionalization practice. The article shows the features of territorial resources analysis, territorial potential as integral guidelines for the schemes development of regions territorial planning, development strategy of regional development, administrative regionalization. Analyzed numerous and diverse characteristics of the territory, showed specific social and geographical characteristics and features of its use as a resource. The author determined analysis problems of existing environmental management in the region, suggested the options for compatibility and incompatibility analysis of various nature types at the regional level (Kherson region as an example). The general levels distribution of regionalization –one-factor (one-component), multi-factors (multi-functional), complex (integrated) regions in the theory and practice of administrative regionalization have been proposed. It was proved that the distinction between historical and geographical regions is the Ukrainian strong factor in favor of its regionalization understanding them as the most integrated formation of country regionalization higher levels.

Keywords: territory, territorial resources, regional development, environmental management, territorial planning, administrative regionalization.

Постановка проблеми. В останні роки, завдяки насамперед зусиллям науковців, на загальнодержавному рівні управління з'явилося усвідомлення надзвичайної важливості для країни проблем ефективного використання територій та регіонального розвитку. Підтвердженням цього є розробка, прийняття та запровадження у практику низки нормативно-правових актів, які регламентують процеси управління розвитком територій, парламентські слухання з найбільш гострих проблем регіонального розвитку.

Немає сумнівів у тому, що ключовими елементами управлінської практики щодо використання територій є їх планування, адміністративна регіоналізація і формування стратегії регіонального розвитку. Територія є унікальним просторовим ресурсом, вона вирізняється низкою специфічних особливостей, на ній формується своєрідне поєднання різних видів природокористування, елементів розселення, господарства, культури тощо. Наголосимо також, що першоосною диференціації регіональних ресурсів розвитку є використання властивостей і планування території регіонів як інтегрального і унікального ресурсу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідженнях [4, 6, 10, 11, 13, 17 тощо] акцентується підвищена увага до ролі території і територіальності в контексті соціально-просторової

взаємодії і прийняття просторових рішень. Зокрема відзначається, що в основі процесів планування територій і пошуку стратегій територіального управління закладені просторові уявлення суб'єктів державної політики, які відображають встановлені політико-адміністративні традиції і територіальні кордони. Останнім часом в економічній науці розробляється поняття територіального капіталу [15], на сьогоднішній день існує чітка ієрархізована система інтегральних форм територіальної організації суспільства [8, 12], яка адекватно відображає об'єктивну територіальну структуру суспільства і слугує базисом для розробки прогнозних моделей розвитку регіонів, заходів регіональної політики держави і планування територій, є засобом підтримки управлінських рішень. Розроблені також численні методи і підходи географічного [2, 5, 6, 13, 14, 16], містобудівного [1, 7, 18], адміністративно-управлінського аналізу території [3, 9], оцінки територіальних ресурсів [13] тощо. Саме ці праці стали підґрунтям щодо визначення особливостей аналізу територіальних ресурсів у територіальному управлінні, плануванні територій та адміністративній регіоналізації.

Метою роботи стало розглянути особливості аналізу територіальних ресурсів, інтегрального потенціалу території як основи формування схем плануванні територій регіонів, розробки стратегії регіонального розвитку, проведення адміністративної регіоналізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Незважаючи на фундаментальність цієї категорії, поняття територіалізму [22], територіального управління порівняно недавно з'явилися на європейському порядку денному і часто використовуються відносно концепції територіальної згуртованості [15, 20, 21]. На сьогоднішній день поняття було концептуально визначене в ході європейських політичних та наукових дискусій. Stead D. [19] наголошує три специфічні особливості, які відрізняють територіальне управління від інших видів управління:

- територіальне управління аналізує територіальну динаміку, прогнозує її та пропонує засоби керування територіальними процесами;

- територіальне управління здійснює оцінку впливу територіальних умов і формування потенціалу розвитку місць;
- територіальне управління в рамках проведення адміністративної регіоналізації визначає межі політичного впливу.

В географічних дослідженнях території присутні численні та різноманітні характеристики, головними серед яких є: географічне положення або місце (місцеположення), ресурсний потенціал території, її розмір (величина, площа), а також рівень господарського освоєння території. Вважаємо, що крім цього доцільно виділити такі специфічні суспільно-географічні характеристики і особливості використання території як ресурсу:

1) у методологічному аспекті – територія є геопросторовим базисом життєдіяльності людей. Вона містить і зосереджує на кожній конкретній ділянці всі компоненти природного середовища та їх типові просторові поєднання – природні комплекси (ландшафти);

2) територія – не тільки місце локалізації всіх різновидів природних ресурсів, включаючи земельні ресурси, але і простір для розселення населення та розміщення будь-яких видів господарської діяльності людей;

3) будь-яка компонентно-галузева характеристика середовища (природно-ресурсна, соціально-демографічна, виробнича) просторово координована – має свою обов'язкову прив'язку до певної території, до конкретних місць, місцеположень, ареалів;

4) оцінку території визначає наявність чотирьох головних характеристик цих унікальних і своєрідних ресурсів [13]: ресурсного потенціалу місця (місцеположення) території; потенціалу природних (землі) та соціально – економічних ресурсів території; потенціалу ємкості території для розселення і головних видів економічної діяльності; потенціалу ємкості території залежно від рівня її господарського освоєння та інтенсивності землекористування;

5) характеристики територіальних ресурсів можуть бути розроблені й використані тільки співставно з їх просторовим розміщенням та територіальною прив'язкою: поза територією вони не існують;

б) реальне використання територіальних ресурсів є «багат шаровим»: територіальна сумісність лише окремих видів природокористування є конфліктною і навіть взаємовиключною, але більшість видів природокористування є сумісними тією чи іншою мірою.

Всі зазначені особливості на даний час широко застосовуються в географічних дослідженнях. Звичайно, питання створення кадастру територіальних ресурсів на загальнодержавному, законодавчо оформленому рівні в Україні тільки поставлене [5, 13]. Функціонує повноцінно лише державний земельний кадастр, хоча і з цілою низкою проблемних питань, досі розробляється і наповнюється даними автоматизована система ведення державного земельного кадастру, формується ринок земель тощо.

На жаль, єдиним достовірним джерелом для аналізу сучасної картини використання територіальних ресурсів є систематизація матеріалів з розподілу земельного фонду (за загальноприйнятою формою б-зем). Разом з тим, ця офіційна статистика обліку структури використання земель має багато недоліків і дискусійних моментів і вже давно не відповідає реаліям сучасності. Так, згідно законодавства ключовими ділянками регіональної та національної екомереж насамперед мають стати території природно-заповідного фонду. Але маємо парадокс – така категорія земель взагалі відсутня у офіційній номенклатурі управління земельних ресурсів (у формі б-зем). Землі ПЗФ «розмиті» серед земель лісового, водного фонду, сільськогосподарського призначення. Або, наприклад, землі водного фонду з особливим статусом – нові категорії земель (зокрема, водоохоронні зони, прибережні захисні смуги), які чітко визначений і регламентований щодо використання Земельним і Водним кодексами України у 1990-х роках, ще не виділені на місцевості і не показані на планах землекористування.

В контексті розбудови екологічних мереж, значним резервом для їх формування є малопродуктивні та деградовані сільськогосподарські землі. Частки еродованих, засолених, підтоплених, дефльованих земель у Херсонській області неприпустимо високі. Разом з тим, досить проблематичним є питання

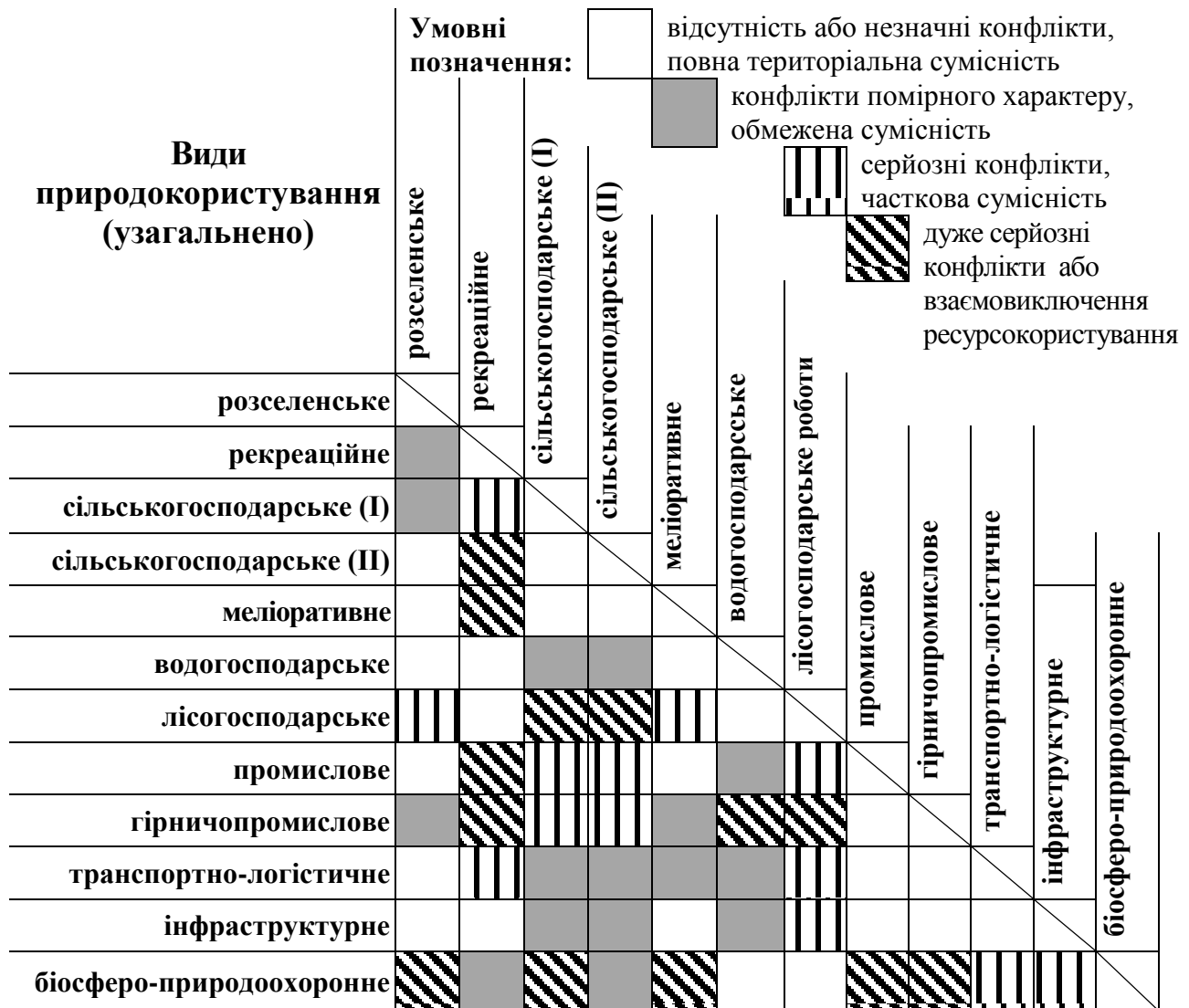
їх інвентаризації, обліку і виведення із сільськогосподарського обробітку, «консервування» і повертання до стану природних угідь – пасовищ, сіножатей, чагарників, лісів, водно-болотних угідь.

Особливу категорію територій формують території приміських зон та ареалів. Маючи юридичне закріплення за територіями адміністративних районів, що суміжні з міськрадами або містами, вони фактично утворюють смуги «безвладдя» навколо великих міст, а їх території виконують специфічні функції і поєднують, як правило, не руральні види діяльності, характерні для урбанізованого середовища.

Окремо постає проблема аналізу наявного природокористування в регіоні, оскільки тематичних серій карт, що відображують сучасне використання територій регіонів не існує. Звичайно, не можна не згадати фундаментальний і унікальний доробок з тематичного картографування території України, що не має аналогів, – Національний атлас України, але такого роду даних не завжди достатньо для потреб планування території на регіональному рівні. Для їх розроблення необхідно проаналізувати, систематизувати його на головні різновиди, встановити змістовні і технічні особливості їх картографування. Для головних різновидів природокористування і відповідних варіантів господарського використання територій необхідно визначити наявні протиріччя і конфліктні ситуації: дефіцит земель для основних видів економічної діяльності, випадки територіальної сумісності-несумісності відповідних різновидів природокористування та ін.. Проблемні і конфліктні ситуації щодо територіального розподілу видів природокористування та господарської діяльності необхідно показати на картах, але зазначимо, що цей напрям тематичного картографування як такий в цілому ще не розроблений.

Наголосимо, що «сусідство» певних видів природокористування є конфліктним і навіть взаємовиключним, але більшість видів природокористування є сумісними тією чи іншою мірою. В результаті аналізу фактологічних матеріалів дослідження, узагальнення літературного,

статистичного матеріалу нами зроблено спробу оцінити конфліктність, територіальну сумісність-несумісність різних видів природокористування за допомогою створення матриці конфліктних ситуацій, яка відображена на рис. 1.

*Розроблено автором

Рис. 1. Конфліктні ситуації і територіальна сумісність-несумісність відповідних різновидів природокористування.

Узагальнена номенклатура (на прикладі Херсонського регіону) виділених для співставного аналізу видів природокористування така:

- 1) розселенське природокористування – включає міське (в тому числі приміське і агломераційне) і сільське розселення;
- 2) рекреаційне природокористування – точкове (окремі курортні об'єкти), ареальне (курортний район, місця масового відпочинку), зональне

(курортно-рекреаційна зона) природокористування під час рекреаційної діяльності;

- 3) сільськогосподарське природокористування – поділяємо з точки зору можливостей поєднання з іншими типами природокористування на 2 підтипи: I – землеробське з інтенсивним перетворенням ландшафтів (орне землеробство, в тому числі зрошуване, овочівництво, садівництво, виноградарство); II – землеробське з частковим збереженням природних систем (луки, сіножаті, пасовища);
- 4) меліоративне природокористування – виникає під час впровадження меліоративних робіт тривалої дії – зрошування чи осушення (наприклад, будівництва ставків, каналів, дренажних систем);
- 5) водогосподарське природокористування – точкове, лінійне, ареальне (водосховища, озера, лимани та ін.);
- 6) лісогосподарське природокористування – лісопаркове та лісопромислове;
- 7) промислове природокористування – точкове (на рівні окремих підприємств) та ареальне (індустріальні парки);
- 8) гірничопромислове природокористування – виникає під час видобування мінеральної сировини відкритим чи закритим способом;
- 9) транспортно-логістичне природокористування – транспортні магістралі, комунікаційні мережі, залізничні вузли та товарні станції, морські та річкові порти, аеропорти;
- 10) інфраструктурне природокористування;
- 11) біосферо-природоохоронне природокористування – природоохоронно-об'єктне, ареальне, мереживне.

Матриця показує, що в цілому сумісними повністю або з незначними обмеженнями є 66% поєднань, а дійсно конфліктні ситуації, за яких фактично виключається поєднання різних видів природокористування, ймовірно можуть виникнути в 20% варіацій поєднання. Зауважимо при цьому, що у матриці не була врахована наявність так званих «гарячих точок» антропогенно-техногенного навантаження - об'єктів з критичним техногенним

навантаженням: сміттєзвалищ, полігонів та місць захоронення відходів, складів мінеральних добрив і отрутохімікатів, інтенсивних тваринницьких комплексів і ферм, місць захоронення худоби, об'єктів інтенсивного забруднення повітря, води, ґрунту.

В аспекті територіального управління і адміністративної регіоналізації бачення, викладене у положеннях Стратегії регіонального розвитку до 2020 року [3] та представлене у основних напрямках регіональної політики [9], також спирається на сучасні тенденції і зміни, які відбулися в розвитку територій регіонів країни за останні роки. Одна з таких тенденцій визначена як нерівномірність розвитку територій, зростання у зв'язку з цим міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій, що свідчить про триваючі дивергентні процеси серед регіонів. Ще більш контрастною є диференціація розвитку на рівні районів та міст, в третині з яких тривалий час спостерігається як зниження економічної активності, так і зменшення чисельності населення. Відзначається, що зростання міжрегіональних диспропорцій стримувалося повільним економічним розвитком країни протягом останнього десятиліття в цілому. З огляду на зростання ролі обласних центрів у загальноекономічному розвитку вони у довготривалій перспективі будуть продовжувати більшою мірою визначати характер подальшої територіальної диференціації соціально-економічного становища в країні: більша динаміка економічного зростання у великих міських агломераціях пришвидшить міграційний рух із сільської місцевості та малих міст з обмеженим потенціалом розвитку.

У теорії та практиці регіоналізації [6, 10, 12] користуються регіонами однофакторними (компонентними), багатофакторними (функціональними), комплексними (інтегральними). Узагальнено їх загальний розподіл за рівнями регіоналізації можна представити так:

- 1) регіони вищих рівнів розглядають як комплексні (інтегральні) територіальні одиниці з характерним поєднанням головних територіальних чинників регіоналізації – історико-географічних, природно-географічних, гео економічних, геополітичних; такі регіони являють собою цілісні

територіальні природно-господарські та історико-географічні комплекси; окремі дослідники називають їх “генетичними”;

2) регіони середніх рівнів переважно розглядають як територіальні одиниці, що вирізняються своєрідним комплексом ознак; характерне поєднання ознак – чинників, за якими виділяються регіони середніх рівнів, може бути різним в залежності від соціально-економічних функцій, що їх виконує (може виконувати) відповідний регіон у складі національної економіки; іншими словами, критерієм регіоналізації країни на середніх рівнях повинно стати функціональне зонування території країни, що визначає найбільш раціональне її господарське використання та відповідну спеціалізацію;

3) регіоналізація нижніх рівнів у більшості випадків однофакторна; мікрорегіони виділяють за одною (або кількома) ознакою, що визначає їх функції у господарських комплексах мезорегіонів, іноді – на рівні національної економіки.

Для України сильним чинником регіоналізації виступає її історико-географічне розмежування. Етнічні українські землі мають складну, напружену і драматичну історію з різним часом заселення та господарського освоєння, входженням до складу сусідніх держав, своєрідним розселенням, соціально-економічним, подекуди етнокультурним розвитком. Історико-географічні регіони являють собою найбільш інтегровані формування переважно вищих рівнів регіоналізації країни. Серед них Волинь, Галичина, Поділля, Середнє Подніпров'я, Гетьманщина, Слобожанщина, Донбас, Приазов'я, Нижнє Подніпров'я, Причорномор'я. Зазначені краї можуть мати статус макрорегіонів чи регіонів за головною ознакою – особливостями історико-географічного розвитку, заселення та господарського освоєння, своєю роллю у формуванні національної системи розселення та національної економіки. Це генетично вкорінені регіони, формування яких тісно пов'язане зі становленням та розвитком української державності.

На особливу увагу заслуговують історико-географічні регіони середніх рівнів – Крим, Буковина, Закарпаття, Бесарабія. Такі регіони не мають

соціально-економічного потенціалу, що відповідав би вищим рівням регіоналізації країни. Разом з тим їх історико-географічну, соціально-економічну, а також етнокультурну своєрідність необхідно врахувати у загальній багаторівневій схемі регіоналізації.

Регіони вищих рівнів однією з головних ознак їх територіальної комплексності повинні мати природно-господарську цілісність. Регіони (макрорегіони) країни являють собою природно-господарські комплекси вищого рівня, які в недалекій перспективі повинні стати адміністративно-територіальними одиницями першого рангу.

Історико-географічна регіоналізація значною мірою враховує природно-господарську однорідність території. Не слід шукати повної співставності між ними. Актуальне завдання географів – порівняти диференціацію природно-географічних умов (фізико-географічне районування, ландшафтна карта) з історико-географічним поділом країни. У разі значного їх співпадання позначається канва майбутніх регіонів вищих рівнів за поєднанням історико-географічного та природно-географічного чинників. Приклади невідповідності зазначених схем потребують подальшої розробки їх відповідності на середніх і нижніх рівнях регіоналізації.

Висновки. Зауважимо також, що запропоновані підходи доцільно застосовувати як основу розробки заходів комплексного територіального управління, планування територій регіонів та засади адміністративної регіоналізації. Складові комплексної оцінки територій при належному обґрунтуванні доцільно надавати територіальним громадам, які матимуть змогу оперувати не тільки кількісною і якісною оцінкою земельних ресурсів, але і оцінками інтегрального потенціалу території як найбільш потужного інтегрального ресурсу розвитку.

Література:

1. Білоконь Ю. М. Регіональне планування: теорія і практика / Ю. М. Білоконь [За ред. І. О. Фоміна]. – К.: Логос. 2003. – 246 с.
2. Булигін С. Ю. Оцінка географічного середовища та оптимізація землекористування / С. Ю. Булигін, Ю. Д. Думін, М. В. Куценко. – Харків: ТОВ «Світло зі Сходу», 2002. – 168 с.

3. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 року № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
4. Мальчикова Д.С. Планування території регіону: суспільно-географічна концептуалізація / Д. С. Мальчикова // Український географічний журнал. – 2012. – № 1. – С. 23-29.
5. Мальчикова Д.С. Теоретико-методологічні і методичні засади геопланування сільської місцевості на регіональному рівні: Монографія. / Д. С. Мальчикова. – Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 362 с.
6. Мезенцев К. В. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність і поляризація: Монографія / К. В. Мезенцев, Г. П. Підгрушний, Н. І. Мезенцева. – К.: ДП «Прінт сервіс», 2014. – 132 с.
7. Палеха Ю. М. Методологія проведення містобудівного аналізу при розробці схеми планування території Херсонської області / Ю.М. Палеха, М.В. Зеркаль, А.В. Олещенко, І.В. Соломаха // Регіональні проблеми України : географічний аналіз та пошук шляхів вирішення : зб. наук. пр. – Херсон : ПП Вишемирський, 2011. - С. 237-245.
8. Підгрушний Г. П. Сутність територіальної організації суспільства її закономірності, процеси та форми / Г. П. Підгрушний // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб. наук. праць. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2011. – С. 253-259.
9. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лютого 2015 р. №156-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – №13. – ст.90.
10. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / [За ред. З.С. Варналія]. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
11. Топчієв О.Г. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Навч. посіб. / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова, В. В. Яворська. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 372 с.
12. Топчієв О.Г. Територіальна організація суспільства на засадах регіоналістики: методологічні та методичні аспекти / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова, В. В. Яворська. // Регіональні проблеми України: Географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб. наук. праць за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної конференції (8-9 жовтня 2015 р., Херсон) / [За ред. І.О.Пилипенка, Д.С.Мальчикової]. – Херсон: ПП Вишемирський, 2015. – С. 389-397.
13. Топчієв О.Г. Територія: сучасний зміст поняття; функції; ресурсний потенціал / О. Г. Топчієв // Український географічний журнал. – 2010. – № 4 (72). – С. 3-9.
14. Царик Л. П. Еколого-географічний аналіз і оцінювання території: теорія та практика (на матеріалах Тернопільської області) / Л. П. Царик. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 256 с.
15. Giffinger R. Territorial Capital – Understanding and Challenges for a knowledge based strategic Approach // R. Giffinger // Territorium. – 2008. – № 8. – P. 7-15.
16. Marsden T. New rural territories: regulating the differentiated rural spaces / T. Marsden // Journal of Rural Studies, 1998, №14 (1), pp.107-117.
17. Perucca G. The Role of Territorial Capital in Local Economic Growth: Evidence from Italy / Giovanni Perucca // European Planning Studies. – 2014. – Vol. 22. – №3.– P. 537-562
18. Scheer B. C. The Utah Model: Lessons for Regional Planning [Електронний ресурс] / Brenda C. Scheer // Brookings Mountain West. – 2012. – Режим доступу до документу: http://digitalscholarship.unlv.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=brookings_pubs
19. Stead D. The Rise of Territorial Governance in European Policy / Dominic Stead // European Planning Studies. – 2014. – Vol. 22. – №7.– P. 1368-1383.
20. Territorial Agenda of the European Union 2020: Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу: [http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20 Documents/Final %20TA2020.pdf](http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/Final%20TA2020.pdf)

21. Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and its territory [Электронный ресурс] // Second report on economic and social cohesion (adopted by the European Commission on 31 January 2001). – Режим доступа до документу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/
22. Walsh C. Rethinking the Spatiality of Spatial Planning: Methodological Territorialism and Metageographies / Cormac Walsh // European Planning Studies. – 2014. – Vol. 22. – №2.– P. 306-322.

UDC 911.3

D.S. Malchykova, Doctor of
Sciences (Geography),
Kherson State University,
phone: +380972219738, e-mail: darina13@i.ua

ANALYSIS OF TERRITORIAL RESOURCES IN TERRITORIAL PLANNING AND ADMINISTRATIVE REGIONALIZATION PRACTICE

The key elements of management practices on the use of their territories are planning, administrative regionalization and the formation of a regional development strategy. The article shows the features of territorial resources analysis, territory integral potential as guidelines for the schemes development of territorial planning regions, development strategy of regional development, administrative regionalization. Analyzed the specific social and geographical characteristics and features of using the territory as a resource: 1) is a geospatial base area of human activity, localization of all kinds of natural resources and space for the resettlement of the population and placement of any kinds of business people; 2) any component-sectoral Environmental spatially coordinated, should necessarily bind to a specific area to specific places, locations habitats; 3) assessment area determines the presence of four major characteristics: resource potential location area; the potential of natural and socioeconomic resources of the territory; capacity-building areas for settlement and major types of economic activity; capacity-building area depending on the level of economic development and land use intensity. The author determined analysis problems of existing environmental management in the region, suggested the options for compatibility and incompatibility analysis of various nature types at the regional level (Kherson region as an example). The general levels distribution of

regionalization –one-factor (one-component), multi-factors (multi-functional), complex (integrated) regions in the theory and practice of administrative regionalization have been proposed: 1) higher levels of regions were viewed as comprehensive (integral) territorial units with a characteristic combination of key factors of territorial regionalization - historical and geographic, natural geographic, geo-economic, geopolitical; 2) average levels regions were mainly seen as territorial units that include original set of features (regionalization criterion should be functional zoning of the country that determines the most efficient and economic use of appropriate specialization); 3) lower levels regionalization in most cases is the one-component, micro regions are distinguished by characteristics that determine their function in economic complex of mezoregions. It was proved that the distinction between historical and geographical regions is the Ukrainian strong factor in favor of its regionalization understanding them as the most integrated formation of country regionalization higher levels.

Keywords: territory, territorial resources, regional development, environmental management, territorial planning, administrative regionalization.

References:

1. Bilokon', Yu. M. (2003). Rehional'ne planuvannya: teoriya i praktyka [Regional Planning: Theory and Practice]. Kyiv: Lohos, 246.
2. Bulyhin, S. Yu., Bulyhin S. Yu., Dumin Yu. D., Kutsenko M. V. (2002). Otsinka heohrafichnoho seredovyscha ta optymizatsiya zemlekorystuvannya [Assessment geographical environment and optimization of land use]. Kharkiv: TOV «Svitlo zi Skhodu», 168.
3. Derzhavna stratehiya rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 6 serpnia 2014 roku № 385. [State Strategy for Regional Development until 2020] Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
4. Malchykova, D.S. (2012). Planuvannya terytoriyi rehionu: suspil'no-heohrafichna kontseptualizatsiya [Territorial planning of the region: the socio-geographical conceptualization]. Ukrayins'kyi heohrafichnyy zhurnal, 1, 23-29.
5. Malchykova, D.S. (2014). Teoretyko-metodolohichni i metodychni zasady heoplanuvannya sil'skoyi mistsevosti na rehional'nomu rivni [Theoretical, methodological and methodic principals of rural geoplanning on the regional level]. Kherson: Hrin' D.S., 362.
6. Mezentssev, K. V., Pidhrushnyy H. P., Mezentsseva N. I. (2014). Rehional'nyy rozvytok v Ukrayini: suspil'no-prostorova nerivnist' i polyaryzatsiya: Monohrafiya [Regional Development in Ukraine: the socio-spatial inequality and polarization]. Kyiv: DP «Print servis», 132.
7. Palekha, Yu. M., Palekha Yu.M., Zerkal'M.V., Oleshchenko A.V., Solomakha I.V. (2011). Metodolohiya provedennya mistobudivnoho analizu pry rozrobtsi skhemy planuvannya

- terytoriyi Khersons'koyi oblasti [Methodology of the analysis of the development of urban planning schemes Kherson region]. *Rehional'ni problemy Ukrayiny : heohrafichnyy analiz ta poshuk shlyakhiv vyrishennya*. Kherson : PP Vyshemyrskyy, 237-245.
8. Pidhrushnyy, H. P. (2011). *Sutnist' terytorial'noyi orhanizatsiyi suspil'stva yiyi zakonomirnosti, protsesy ta formy* [The essence of the territorial organization of society its laws, processes and forms]. *Rehional'ni problemy Ukrayiny: heohrafichnyy analiz ta poshuk shlyakhiv vyrishennya*. Kherson: PP Vyshemyrskyy V.S., 253-259.
  9. *Pro zasady derzhavnoyi rehional'noyi polityky* (2015). *Zakon Ukrayiny vid 05 lyutoho 2015 r. №156-VIII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 13, 90.
  10. Varnaliy, Z.S. (2005). *Rehiony Ukrayiny: problemy ta priorityety sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku* [Regions of Ukraine: problems and priorities of socio-economic development]. Kyiv: Znannya Ukrayiny, 498.
  11. Topchiyev, O.H. Malchykova D.S., Yavors'ka V.V. (2015). *Rehionalistyka: heohrafichni osnovy rehional'noho rozvytku i rehional'noyi polityky* [Regionalistics: geographical bases of regional development and regional policy]. Kherson: OLDI-PLYuS, 372.
  12. Topchiyev, O.H., Malchykova D.S., Yavors'ka V.V. (2015). *Terytorial'na orhanizatsiya suspil'stva na zasadakh rehionalistyky: metodolohichni ta metodychni aspekty* [Territorial organization of society on the basis of regions: methodological and methodical aspects]. *Rehional'ni problemy Ukrayiny: Heohrafichnyy analiz ta poshuk shlyakhiv vyrishennya*. Kherson: PP Vyshemyrskyy, 389-397.
  13. Topchiyev, O.H. (2010). *Terytoriya: suchasnyy zmist ponyattya; funktsiyi; resursnyy potentsial* [Territory: modern meaning of the term; function; resource potential]. *Ukrayins'kyy heohrafichnyy zhurnal*, 4 (72), 3-9.
  14. Tsaryk, L. P. (2006). *Ekoloho-heohrafichnyy analiz i otsynuyannya terytoriyi: teoriya ta praktyka (na materialakh Ternopil's'koyi oblasti)* [Ecological geographical analysis and evaluation areas: theory and practice (based on Ternopil region)]. Ternopil': Navchal'na knyha-Bohdan, 256.
  15. Giffinger, R. (2008). *Territorial Capital – Understanding and Challenges for a knowledge based strategic Approach*. *Territorium*, 8, 7-15.
  16. Marsden, T. (1998). *New rural territories: regulating the differentiated rural spaces*. *Journal of Rural Studies*, 14 (1), 107-117.
  17. Perucca, G. (2014). *The Role of Territorial Capital in Local Economic Growth: Evidence from Italy*. *European Planning Studies*, 22 (3), 537-562.
  18. Scheer, B. C. (2012). *The Utah Model: Lessons for Regional Planning*. Brookings Mountain West. Available at: http://digitalscholarship.unlv.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1020&context=brookings_pubs
  19. Stead, D. (2014). *The Rise of Territorial Governance in European Policy*. *European Planning Studies*, 22 (7), 1368-1383.
  20. *Territorial Agenda of the European Union 2020: Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions*. Available at: [http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20 Documents/Final %20TA2020.pdf](http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/Final%20TA2020.pdf)
  21. *Unity, solidarity, diversity for Europe, its people and its territory. Second report on economic and social cohesion (adopted by the European Commission on 31 January 2001)*. Available at: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/
  22. Walsh, C. (2014). *Rethinking the Spatiality of Spatial Planning: Methodological Territorialism and Metageographies*. *European Planning Studies*, 22 (2), 306-322.